

DOI: 10.7251/GFP2515234M

UDC: 614.1:368.015]:347.64/.68

Pregledni rad

Datum prijema rada:
9. maj 2025.

Datum prihvatanja rada:
20. jun 2025.

Pravo roditelja na bolovanje zbog njege djeteta i pravo oboljelog djeteta na njegu roditelja

“U svim aktivnostima koje se tiču djece, bez obzira da li ih preduzimaju javne ili privatne institucije socijalnog staranja, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja” (član 3.1 Konvencije UN o pravima djeteta).

Apstrakt: Pod pojmom prava djeteta podrazumijevamo sva ona prava koja su po svojoj prirodi ljudska i koja svako dijete ima bez obzira u kojoj državi živi, odnosno u kakvom se političkom, kulturnom ili ekonomskom okruženju nalazi, te u skladu sa kakvim tradicijama, običajima i vjerovanjima se razvija¹. Radi se o korpusu prava koji je iznikao prvenstveno iz dvije osnovne ideje, i to: 1) djeca su autonomne ličnosti sa svojim specifičnim potrebama i pravima i, u skladu s tim, ona su nosioci pravnih zahtjeva tj. aktivni subjekti prava, a ne isključivo objekti zaštite od strane odraslih i 2) usljed specifičnih psihofizičkih karakteristika, zavisno od uzrasta i nivoa mentalne zrelosti, djeca su i posebno osjetljiva i ranjiva kategorija koja zaslužuje posebnu, odnosno dodatnu zaštitu države, odnosno svih njenih institucija (svi subjekti zaštite djece imaju obavezu i odgovornost blagovremeno i odgovarajuće reagovati, u skladu sa svojom ulogom, a u najboljem interesu djeteta)².

Prema Zakonu o obaveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske pored prava na zdravstvenu zaštitu, postoji još jedno pravo, a to je pravo na naknadu plate za vrijeme privremene spriječenosti za rad (bolovanje). U okviru ovog prava, zakonodavac posebno uređuje i pravo osiguranika na naknadu plate za vrijeme spriječenosti za rad zbog potrebe njege oboljelog člana uže porodice. U ovom radu biće riječi, prije svega o pravu zaposlenog roditelja – osiguranika na odsustvo sa rada, odnosno naknadu plate za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog potrebe njege oboljelog člana uže porodice – djeteta i istovremeno, što je možda još važnije o pravu oboljelog djeteta na njegu prije svega svojih roditelja.

Ključne riječi: dijete, roditelji, njega djeteta, pravo osiguranika na bolovanje.

Sonja Mitrović

Stručni saradnik, Ombudsman
za djecu Republike Srpske,
diplomirani pravnik sa
položenim pravosudnim
ispitom,
sonja_mitrovic@hotmail.com

¹ S. Tomašević & Lj. Mitrović, (2019), Dječiji ustav i njegova uloga u Bosni i Hercegovini, Pregledni naučni rad; *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd, Godina XXX-VIII/2019; Broj 3; str. 93-118.

² Ibidem.

1. UVODNE NAPOMENE

Pod pojmom prava djeteta podrazumijevamo sva ona prava koja su po svojoj prirodi ljudska i koja svako dijete ima bez obzira u kojoj državi živi, odnosno u kakvom se političkom, kulturnom ili ekonomskom okruženju nalazi, te u skladu sa kakvim tradicijama, običajima i vjerovanjima se razvija³. Radi se o korpusu prava koji je iznikao prvenstveno iz dvije osnovne ideje, i to: 1) djeca su autonomne ličnosti sa svojim specifičnim potrebama i pravima i, u skladu s tim, ona su nosioci pravnih zahtjeva tj. aktivni subjekti prava, a ne isključivo objekti zaštite od strane odraslih i 2) usljed specifičnih psihofizičkih karakteristika, zavisno od uzrasta i nivoa mentalne zrelosti, djeca su i posebno osjetljiva i ranjiva kategorija koja zaslužuje posebnu, odnosno dodatnu zaštitu države, odnosno svih njenih institucija (svi subjekti zaštite djece imaju obavezu i odgovornost blagovremeno i odgovarajuće reagovati, u skladu sa svojom ulogom, a u najboljem interesu djeteta)⁴. S druge strane, neophodna je kontinuirana saradnja, razmjena informacija, praćenje djeteta na putu od ranog rasta i razvoja pa do njegovog punog odrastanja. Samo zajedničkim aktivnostima, intervencijama i djelovanjem svih subjekata zaštite moguće je ostvariti punu zaštitu djeteta, te prepoznati situacije koje mogu stajati kao prepreke na njihovom putu zdravog odrastanja⁵.

Konvencija UN o pravima djeteta iz 1989. godine⁶ jeste prvi i najvažniji sveobuhvatni međunarodni dokument kojim se garantuju prava djeteta u svim oblastima života i predstavlja pravno obavezujući dokument, odnosno međunarodni instrument koji je dostigao skoro univerzalnu ratifikaciju⁷. UN Konvencija predstavlja značajno dostignuće u pogledu razvoja i jačanja međunarodnog prava u oblasti prava djeteta. U ovom dokumentu su, na jednom mjestu, obuhvaćena sva ljudska prava koja se priznaju jednoj posebnoj grupi ljudi (djeci) što predstavlja novinu u međunarodnom pravu koje se stvara pod okriljem

³ S. Tomašević & Lj. Mitrović, (2019), Dječiji ustav i njegova uloga u Bosni i Hercegovini, Pregledni naučni rad; *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd, Godina XXXVIII/2019; Broj 3; str. 93-118.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ *Convention on the Rights of the Children* (1989) – A/Rezol/44/25, 25. novembar 1989. - Konvenciju o pravima djeteta usvojila je od Generalna skupština Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989. godine, a stupila je na snagu 2. septembra 1990. godine. Njeno usvajanje je rezultat dugog procesa koji je trajao više od pola vijeka, a Konvencija postaje najvažniji međunarodni ugovor o pravima djeteta. Danas, Konvencija predstavlja ugovor o ljudskim pravima sa najviše ratifikacija (preko 200 država). Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravima djeteta Skupština Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je donijela 13. decembra 1990. godine, a Konvencija je objavljena u Službenom listu SFRJ, Međunarodni ugovori broj 15/90. UN Konvencija je procesom sukcesije postala pravno obavezujuća za Bosnu i Hercegovinu 1. septembra 1993. godine. Bosna i Hercegovina je ratifikovala Konvenciju UN o pravima djeteta, a potpisivanjem Dejtonskog sporazuma 1995. godine preuzela je obavezu poštovanja UN Konvencije na području cijele države. Ova Konvencija se nalazi u Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine i ima snagu ustavne odredbe. Na ovakav način međunarodno pravo direktno je postalo dio unutrašnjeg pravnog sistema naše države i direktno je nadređeno njemu, te se primjenjuje neposredno.

⁷ *Rad policije sa djecom i mladima*, Priručnik za obuku, Save the Children UK, Sarajevo, 2005, str. 173.

Ujedinjenih nacija. Zahvaljujući tome, UN Konvencija je postala najvažniji međunarodni ugovor o pravima djeteta, a svi drugi, brojni međunarodni ugovori o ljudskim pravima čije pojedine odredbe su posvećene pravima djeteta, subsidijarne su prirode. Jednom riječju, UN Konvencija, koju danas mnogi popularno nazivaju i dječijim ustavom, predstavlja najviši autoritet u oblasti međunarodnog prava djeteta (dijete je prema odredbi člana 1 UN Konvencije svako ljudsko biće koje nije navršilo 18 godina života, ako se, po nacionalnom zakonu koji se primjenjuje na dijete, punoljetstvo ne stiče ranije)⁸.

Zasebnu grupu prava djeteta propisanih UN Konvencijom čine pravo na najbolju moguću zdravstvenu i socijalnu zaštitu (pravo djeteta na najviši nivo zdravstvene i medicinske zaštite i na rehabilitaciju), čistu vodu za piće, zdravu hranu i čisto i bezbjedno okruženje (čl. 24 – 26), pravo djeteta na životni standard primjeren fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju djeteta (član 27), te pravo na kvalitetno obrazovanje, slobodno vrijeme, rekreaciju i kulturne aktivnosti (čl. 28 - 31).

Najviši nivo zdravstvene zaštite podrazumijeva da svako dijete ima pravo na adekvatnu i bezuslovnu zdravstvenu zaštitu, bilo da je dobija u okviru zdravstvene ustanove ili van nje. S druge strane, svako oboljelo dijete ima pravo na negu, bilo da je dobija u zdravstvenoj ustanovi ili van nje. Upravo u situacijama kada se oboljelo dijete nalazi u stanju potrebe za zdravstvenom zaštitom u okviru svoje porodice i doma, uloga roditelja, briga i njega su najvažnije.

U situacijama privremene spriječenosti za rad osiguranika - radnika/roditelja zbog njege oboljelog člana uže porodice (djeteta), roditelju pripada pravo na naknadu plate.

Ono što je daleko važnije za svakog roditelja, a sigurno je i njegovo dijete jeste pravo roditelja na odsustvo sa posla radi prisutnosti, brige i zaštite svog djeteta u ovakvim situacijama.

Upoređivanjem zakonskih rješenja zemalja regiona (Srbije, Hrvatske, Federacije BiH, Crne Gore) u oblasti regulacije prava osiguranika na odsustvo sa rada, odnosno naknadu plate za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog potrebe njege oboljelog člana uže porodice došli smo do saznanja da su djeca i njihovi roditelji prema trenutnim rješenjima u pozitivnom zakonodavstvu Republike Srpske koja regulišu navedenu problematiku u najnezavidnijem položaju.

S tim u vezi, a svakako u cilju približavanja ovoj temi, u nastavku su razmotrena zakonska rješenja gore navedenih zemalja kao i domaća normativa u ovoj oblasti.

2. PRAVO OSIGURANIKA - RODITELJA NA ODSUSTVO SA RADA, ODNOSNO NAKNADU PATE ZA VRIJEME PRIVREMENE SPRIJEČENOSTI ZA RAD ZBOG POTREBE NJEGE OBOLJELOG ČLANA UŽE PORODICE – DJETETA U REPUBLICI SRPSKOJ

Prema Zakonu o obaveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske⁹ pored prava osiguranika na zdravstvenu zaštitu, postoji još jedno njegovo pravo, a to je pravo osiguranika na naknadu plate za vrijeme privremene spriječenosti za rad (bolovanje). U okviru ovog prava, zakonodavac posebno uređuje i pravo osiguranika na naknadu plate za

⁸ S. Tomašević & Lj. Mitrović, (2019), Dječiji ustav i njegova uloga u Bosni i Hercegovini, Pregledni naučni rad; *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd, Godina XXXVIII/2019; Broj 3; str. 93-118.

⁹ Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 93/2022 i 132/2022.

vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog potrebe njege oboljelog člana uže porodice.

Prema odredbama člana 73 Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske osiguraniku¹⁰, u slučaju utvrđene potrebe njege oboljelog člana uže porodice, odnosno njege djeteta može se odobriti odsustvo sa rada (bolovanje) za negu djeteta mlađeg od 15 godina u trajanju najduže do 15 dana po djetetu na godišnjem nivou, odnosno sedam dana ako je riječ o djetetu starijem od 15 godina¹¹. Takođe, pravo na bolovanje roditelji imaju i u slučaju bolničkog liječenja djeteta (u pratnji djeteta) sve dok dijete boravi u bolnici, nezavisno da li se radi o liječenju u zdravstvenim ustanovama unutar ili izvan Republike Srpske.

Navedeno privremeno odsustvo sa rada (bolovanje) odobrava se na sljedeći način, i to: 1) ukoliko su oba roditelja zaposlena, odsustvo sa rada se može odobriti jednom roditelju, 2) ukoliko je jedan roditelj zaposlen, ako je nezaposleni roditelj zbog zdravstvenih razloga nesposoban da neguje oboljelo dijete, odsustvo sa rada se može odobriti zaposlenom roditelju, 3) ukoliko su roditelji razvedeni ili je jednom roditelju oduzeta poslovna sposobnost ili roditeljsko pravo - zaposlenom roditelju kojem je dijete povjereno na staranje, 4) ukoliko dijete ima jednog roditelja - zaposlenom roditelju¹².

Odredbama stava 1 tačka 3 člana 73 Zakona i člana 7 Pravilnika o postupku utvrđivanja privremene spriječenosti za rad¹³ regulisano je pravo odsustva sa rada, odnosno odobravanje plaćenog bolovanja osiguraniku - zaposlenom roditelju po osnovu njege oboljelog člana uže porodice, odnosno djeteta mlađeg od 18 godina, a kod kojeg je ustanovljena potreba njege usljed teškog oštećenja zdravstvenog stanja (malignih bolesti, oštećenja moždanih struktura ili drugih oblika teškog pogoršanja zdravstvenog stanja djeteta), i to najduže do četiri mjeseca u toku tekuće godine, a na prijedlog zdravstvene ustanove tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite u Republici Srpskoj.

U odredbama stava 2 člana 7 Pravilnika o postupku utvrđivanja privremene spriječenosti za rad isto tako propisano je da se članom uže porodice smatra ne samo dijete rođeno u braku već svakako i dijete rođeno van braka, zatim dijete stavljeno pod starateljstvo, odnosno usvojeno u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast porodičnih odnosa¹⁴, kao i dijete bračnog ili vanbračnog supružnika.

Naknada plate osiguraniku u radnom odnosu i naknada osiguraniku koji obavlja privrednu, preduzetničku ili profesionalnu djelatnost za vrijeme privremene spriječenosti za rad određuje se u iznosu od najmanje 70% od osnova za obračun plate (neto plata koju bi ova lica ostvarila da su bila na radu)¹⁵.

¹⁰ U odredbi člana 15 Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske pobrojana su sva ona lica koja imaju svojstvo osiguranika.

¹¹ Član 73 stav 1 Zakona glasi: 1. U slučaju utvrđene potrebe njege oboljelog člana uže porodice odsustvo sa rada se osiguraniku može odobriti u propisanom trajanju u toku jedne kalendarske godine, neprekidno ili po potrebi sa prekidima, i to: 1) za svako dijete mlađe od 15 godina - najduže do 15 dana, 2) za svako dijete starije od 15 godina, bračnog ili vanbračnog supružnika ili roditelja - najduže do sedam dana.

¹² Član 73 stav 2 Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju.

¹³ Pravilnik o postupku utvrđivanja privremene spriječenosti za rad, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 36/2024.

¹⁴ Porodični zakon Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 17/2023, 27/2024 i 20/2025 - odluka US.

¹⁵ Čl. 82 i 83 Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju.

3. PRAVO OSIGURANIKA - RODITELJA NA ODSUSTVO SA RADA, ODNOSNO NAKNADU PATE ZA VRIJEME PRIVREMENE SPRIJEČENOSTI ZA RAD ZBOG POTREBE NJEGE OBOLJELOG ČLANA UŽE PORODICE – DJETETA U ZEMLJAMA OKRUŽENJA

3.1. Republika Srbija

U slučaju obolijevanja užeg člana porodice, odnosno djeteta starosti do sedam godina (kao i starijeg člana uže porodice koji je teško tjelesno ili duševno ometen u razvoju) pravo na odsustvo sa posla, odnosno bolovanje i naknadu zarade osiguranik - radnik/roditelj ima u svakom pojedinačnom slučaju bolesti najduže do 15 dana, a ukoliko se radi o oboljelom, odnosno povrijeđenom djetetu starijem od sedam godina koje nije teško tjelesno ili duševno ometeno u razvoju, taj period njege iznosi najduže do sedam dana¹⁶. Nadalje, u slučaju da postoje opravdani razlozi u vezi sa zdravstvenim stanjem člana uže porodice, odnosno djeteta, odlukom prvostepene ljekarske komisije gore navedeni periodi se mogu produžiti na 30 dana, u slučaju djeteta starosti do sedam godina (kao i starijeg člana uže porodice koji je teško tjelesno ili duševno ometen u razvoju), te na 14 dana u slučaju obolijevanja djeteta starijeg od sedam godina. I u ovim situacijama cijeni se pojedinačni slučaj bolesti.

Zakonskim rješenjem obuhvaćene su i situacije teškog oštećenja zdravstvenog stanja djeteta do navršanih 18 godina života zbog teškog oštećenja moždanih struktura, maligne bolesti, ili drugog teškog pogoršanja zdravstvenog stanja djeteta. Tako, drugostepena ljekarska komisija Republičkog fonda može, na prijedlog zdravstvene ustanove koja obavlja zdravstvenu djelatnost na tercijarnom nivou zdravstvene zaštite u kojoj se dijete liječi, a po uputu izabranog ljekara, produžiti pravo na naknadu zarade zbog njege člana uže porodice. Produženje ovog prava na naknadu zarade ocjenjuje drugostepena ljekarska komisija Republičkog fonda na svakih šest mjeseci, za svaki pojedinačni slučaj, u zavisnosti od zdravstvenog stanja djeteta, kao i neophodnog daljeg liječenja djeteta, odnosno rehabilitacije ako je potrebna.

Kome sve pripada naknada zarade zbog njege djeteta određeno je u odredbama člana 79 Zakona. Tako, ova naknada pripada osiguraniku ako oba roditelja imaju utvrđen osnov osiguranja iz člana 11 stav 1 tač. 1)-7), 18), 20) i 23) Zakona ili ako dijete ima samo jednog roditelja ili ako samo jedan roditelj vrši roditeljsko pravo u smislu propisa o porodici ili ako jedan od roditelja nema utvrđen osnov osiguranja iz člana 11 stav 1 tač. 1)-7), 18), 20) i 23) ovog zakona, ali je iz zdravstvenih razloga nesposoban da njeguje oboljelo dijete. Naknada zarade zbog njege djeteta pod ovim uslovima pripada i osiguraniku koji je usvojitelj, hranitelj, očuh ili maćeha djetetu.

3.2. Republika Hrvatska

Pravo na naknadu plate za vrijeme privremene spriječenosti za rad, odnosno bolovanja radi njege osiguranog lica, odnosno djeteta starosti do sedam godina pripada osiguraniku - radniku/roditelju u trajanju najduže do 60 dana za svaku utvrđenu bolest, dok je za negu djeteta starosti preko sedam godina (do 18-te godine života) to pravo dato na period do 40 dana¹⁷. Međutim, u svim onim situacijama kada se ocjenom doktora medicine

¹⁶ Član 78 Zakona o zdravstvenom osiguranju, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 25/2019 i 92/2023.

¹⁷ Član 45 stav 1 Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, Narodne novine, br. 98/2019 i 33/2023.

primarne zdravstvene zaštite utvrdi takvo zdravstveno stanje djeteta (do 18 godina) koje iziskuje duži period njege nego što je naprijed navedeno (60 odnosno 40 dana), zakonodavac period njege nije ograničio nego isti određuje ljekarska komisija Zavoda za obavezno zdravstveno osiguranje Hrvatske.

Djetetom se smatra osim vlastitog djeteta i posvojeno dijete, pastorce, te dijete koje je na osnovu rješenja nadležnog organa osiguraniku povjereno na čuvanje i vaspitanje.

Zakonodavac je otišao i korak dalje u odnosu na regionalna zakonska rješenja te dao mogućnost i pravo bolovanja i naknade plate do 20 dana najviše za svaku utvrđenu bolest djeteta starijeg od 18 godina ili supružnika ukoliko se radi o teškim zdravstvenim stanjima.

3.3. Crna Gora

Pravilnikom o načinu ostvarivanja prava na privremenu spriječenost i ostvarivanje prava na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad u Crnoj Gori određeno je da privremena spriječenost za rad (bolovanje) radi njege oboljelog člana uže porodice, odnosno djeteta osiguranika - roditelja u toku jedne kalendarske godine ne može da bude duža od 30 dana, za njegu oboljelog djeteta mlađeg od 15 godina života, za svaki pojedinačni slučaj bolesti, i 2) najduže do 15 dana privremene spriječenosti za rad, za njegu oboljelog člana uže porodice starijeg od 15 godina života, za svaki pojedinačni slučaj bolesti¹⁸. Pojedinačni slučaj bolesti jeste svaki slučaj akutnog oboljenja člana uže porodice.

Izuzetno, privremena spriječenost za rad zbog njege oboljelog člana uže porodice – djeteta mlađeg od 15 godina života, može se odobriti najviše do 90 dana u kalendarskoj godini, dok za njegu člana uže porodice – djeteta starijeg od 15 godina života najviše do 60 dana u kalendarskoj godini.

Kod teškog oštećenja zdravstvenog stanja djeteta do navršanih 18 godina života, kod oštećenja moždanih struktura, maligne bolesti, ili drugog teškog pogoršanja zdravstvenog stanja djeteta, Ljekarska komisija može, na prijedlog konzilijuma Kliničkog centra Crne Gore, a po uputu izabranog doktora da produži pravo na privremenu spriječenost za rad, zbog njege djeteta.

Član uže porodice utvrđuje se u skladu sa odredbama Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju.

Privremena spriječenost za rad u slučajevima obolijevanja djeteta mlađeg od 15 godina odobrava se: 1) jednom zaposlenom roditelju - osiguraniku Fonda, ako su oba roditelja djeteta zaposlena, 2) zaposlenom roditelju - osiguraniku, ako dijete zbog čije njege se odobrava privremena spriječenost za rad, ima samo tog roditelja, 3) zaposlenom roditelju - osiguraniku, ako drugi roditelj nije zaposlen, ali je iz zdravstvenih razloga nesposoban da njeguje oboljelo dijete.

Privremena spriječenost za rad zbog njege oboljelog člana uže porodice, odnosno djeteta osiguranika, odnosno bolovanje do 30 dana izabrani doktor odobrava na prijedlog izabranog pedijatra oboljelog člana uže porodice (ukoliko je riječ o djetetu do 15 godina života), ili na prijedlog doktora odgovarajuće specijalnosti ukoliko isti liječi oboljelog člana uže porodice starijeg od 15 godina života.

¹⁸ Pravilnik o načinu ostvarivanja prava na privremenu spriječenost i ostvarivanje prava na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad, Službeni list Crne Gore, broj 036/2022.

3.4. Federacija Bosne i Hercegovine

Prema odredbama člana 16 Pravilnika o postupku i kriterijima za utvrđivanje privremene spriječenosti za rad osiguranika Federacije BiH, osiguranik¹⁹ ostvaruje privremenu spriječenost za rad po osnovu njege oboljelog člana uže porodice mlađeg od 15 godina (pravo na bolovanje), do četiri mjeseca, a ako je riječ u djetetu starijem od 15 godina, do dva mjeseca računajući od prvog dana privremene spriječenosti za rad, a sve u toku jedne kalendarske godine, i to na prijedlog konzilija doktora odgovarajućih specijalnosti²⁰. Pojednostavljeno rečeno, roditelj ima pravo po osnovu njege djeteta mlađeg od 15 godina odsustvovati sa posla do četiri mjeseca u toku jedne kalendarske godine, odnosno do dva mjeseca ako se radi o djetetu starijem od 15 godina.

U onim situacijama kada je riječ o njezi djeteta oboljelog od cerebralne paralize ili druge teške urođene degenerativne bolesti starosne dobi do sedam godina života, osiguranik ostvaruje privremenu spriječenost za rad (ima pravo na bolovanje) do šest mjeseci u jednoj kalendarskoj godini računajući od prvog dana privremene spriječenosti za rad.

Odredbama člana 18 Pravilnika propisano je i pravo osiguranika na privremenu spriječenost za rad (privremenu odsutnost sa posla) u trajanju dužem od propisanog. Naime, navedeni periodi mogu se u izuzetnim situacijama produžiti na osnovu odluke ljekarske komisije, a na prijedlog konzilija doktora odgovarajućih specijalnosti.

4. ZAKLJUČAK

Uporednom analizom navedenih zakonskih rješenja zemalja u regionu dolazi se do zaključka da djeca u Republici Srpskoj imaju najmanje prava na pružanje roditeljske pažnje i njege u slučaju njihovog obolijevanja. U tom smislu, ovaj zakonodavac je najduži period bolovanja, odnosno privremene odsutnosti sa posla (do četiri mjeseca u toku tekuće godine) predvidio za roditelje u situacijama teškog obolijevanja djeteta, dok je u drugom entitetu, odnosno Federaciji Bosne i Hercegovine period od četiri mjeseca privremene spriječenosti za rad u toku kalendarske godine dozvoljen za negu djeteta do 15 godina (za negu djeteta starijeg od 15 godina dozvoljeno je bolovanje u trajanju do dva mjeseca), bez navođenja teške klasifikacije bolesti kao što je to u Republici Srpskoj.

Posebno treba istaći da se zakonodavac u Republici Srpskoj nije bavio drugim vrstama obolijevanja djece kao što su zarazne bolesti npr. varičele usljed kojih je dijete spriječeno duži period da boravi u kolektivnim predškolskim ustanovama zbog potrebe protoka perioda inkubacije, kao i samog oporavka djeteta, a čije bi eventualno prisustvo i boravak u tim ustanovama moglo da ugrozi zdravlje druge djece i njihovo zaražavanje. Takođe, naš zakonodavac se nije bavio potrebama roditelja i djece u slučaju operativnog zahvata, potrebom povlačenja djeteta iz kolektiva radi obavljanja preoperativnih kontrola i nalaza, s obzirom na to da svako dijete za operativni zahvat mora biti potpuno zdravo, kao ni postoperativnim periodom koje dijete treba da provede kod kuće pod roditeljskom pažnjom i brigom. U tom smislu, zakonodavac je bolovanje dozvolio roditelju samo u slučaju bolničkog liječenja djeteta (u pratnji djeteta) sve dok dijete boravi (leži) u bolnici, ne uvažavajući

¹⁹ U odredbi člana 19 Zakona o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH pobrojana su sva ona lica koja imaju svojstvo osiguranika.

²⁰ Zakon o zdravstvenom osiguranju, Službene novine Federacije BiH, br. 30/1997, 7/2002, 70/2008, 48/2011, 100/2014 – odluka US, 36/2018 i 61/2022, Pravilnik o postupku i kriterijima za utvrđivanje privremene spriječenosti za rad osiguranika, Službene novine Federacije BiH, broj 3/2017.

pre i postoperativni period.

Apsurdnost domaćeg zakonskog rješenja u praksi dodatno pojačava i obaveza roditelja da otvoreno bolovanje po osnovu njege djeteta moraju zatvoriti zaključno sa petkom kako se neradni dani (subota i nedelja) ne bi uračunavali u odobrenih 15 dana na godišnjem nivou, te bolovanje po potrebi opet otvoriti od narednog ponedjeljka.

Naknada plate za vrijeme privremene odsutnosti sa posla, odnosno bolovanja određuje se u iznosu od najmanje 70% od osnova za obračun plate (neto plata koju bi radnik ostvario da je bio na radu), te iz svega navedenog proizilazi da radnik/roditelj ne samo da ima smanjenu platu po osnovu bolovanja djeteta, nego mu je i to bolovanje vremenski ograničeno u toku kalendarske godine na 15/sedam dana.

S druge strane, Zakon o zdravstvenom osiguranju Republike Srbije koji reguliše ovu oblast propisuje za svaki pojedinačni slučaj bolesti djeteta pravo na bolovanje roditelju u trajanju od 15 dana za dijete mlađe od sedam godina, i sedam dana ako je riječ o djetetu starijem od sedam godina. U svim situacijama cijeni se pojedinačan slučaj bolesti što ima izuzetnu važnost za djecu vrtićkog uzrasta naročito u periodu od 1. septembra do 1. juna kao periodu povećane mogućnosti obolijevanja i zaražavanja djece.

Upoređivanjem ova dva sistema utvrđena je sličnost zakonskih rješenja u pogledu perioda bolovanja (15 dana, sedam dana, kao i četiri mjeseca u slučaju teškog obolijevanja djeteta) sa jednom enormnom razlikom s obzirom na to da se u domaćoj regulativi dani bolovanja zbrajaju na godišnjem nivou, a u Republici Srbiji dozvoljeni dani se odnose na svaku pojedinačnu bolest djeteta. Strah da bi ovakvo zakonsko rješenje moglo dovesti do zloupotrebe instituta „bolovanja“ u Republici Srpskoj, u smislu prekomjernog korištenja istog nije opravdan, jer bi za spriječavanje navedenog bilo dovoljno dokazivanje bolesti djeteta na osnovu pedijatrijskog nalaza prilikom otvaranja bolovanja roditelja kod porodičnog ljekara.

Kada je ova oblast u pitanju, Republika Hrvatska je imala više empatije te dozvolila roditeljima odsustvo sa rada u stanjima ovih potreba čak do 60 dana kada se radi o djetetu starosti do sedam godina (ili 40 dana djetetu starijem od sedam godina) za svaku utvrđenu bolest.

Na osnovu svega navedenog sasvim je jasno da se djeca u Republici Srpskoj nalaze u najnezavidnijem, odnosno nepravednijem položaju u slučaju obolijevanja sa ograničenim mogućnostima prisustva roditelja i pružanja dužne roditeljske pažnje i njege u navedenim situacijama.

S tim u vezi, poželjno (možda utopijsko) rješenje navedene problematike bi bilo odobravanje bolovanja roditelju djeteta na osnovu pedijatrijskog nalaza kod porodičnog ljekara sve dok postoji potreba za istim što u konkretnom slučaju bi cijenio pedijatar na osnovu pregleda djeteta.

5. LITERATURA:

S. Tomašević & Lj. Mitrović, (2019), Dječiji ustav i njegova uloga u Bosni i Hercegovini, Pregledni naučni rad; *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd, Godina XXX-VIII/2019; Broj 3.

Rad policije sa djecom i mladima, Priručnik za obuku, Save the Children UK, Sarajevo, 2005.

Relevantni propisi:

Convention on the Rights of the Children (1989) – A/Rezol/44/25, 25. novembar 1989. - Konvencija o pravima djeteta usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989. godine, a stupila je na snagu 2. septembra 1990. godine.

Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 93/2022 i 132/2022).

Zakon o zdravstvenom osiguranju (Službeni glasnik Republike Srbije, 25/2019 i 92/2023).

Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine, br. 80/2013, 137/2013, 98/2019 i 33/2023).

Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju (Službeni list Crne Gore, broj 145/2021).

Zakon o zdravstvenom osiguranju (Službene novine Federacije BiH, br. 30/1997, 7/2002, 70/2008, 48/2011, 100/2014 – odluka US, 36/2018 i 61/2022).

Pravilnik o postupku utvrđivanja privremene spriječenosti za rad (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 36/2024).

Pravilnik o postupku i kriterijima za utvrđivanje privremene spriječenosti za rad osiguranika (Službene novine Federacije BiH, broj 3/2017).

Pravilnik o načinu ostvarivanja prava na privremenu spriječenost za rad i ostvarivanje prava na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad (Službeni list Crne Gore, broj 036/2022).

